

Skogssällskapet

Skogsvärden

NR 2/2021 ÅRGÅNG 51

EN TIDNING FRÅN SKOGSSÄLLSKAPET OM SKOG, FASTIGHETER OCH EKONOMI

Effektiv skog

Föryngring, skötsel, naturvård och effektiv produktion – vi tittar närmare på hur vi kan använda skogen på ett så smart sätt som möjligt. För Anders Hjelmsted är receptet att ha rätt träd på rätt plats.

Skogssällskapet

Calle Nordqvist
Vd Skogssällskapet

Hur tar vi nästa steg?

EN LJUS, ÖPPEN äldre tallskog med bärris på marken. En plats för rekreation – för promenader och bärplockning. Samma skog är ofta högproducerande vad gäller ekonomisk avkastning, den så kallade ”pelarsalen” förknippas med hög tillväxt och goda intäkter från virket. Det här är ett exempel på en skog som levererar både höga ekonomiska och upplevelsemässiga värden – där det ena inte behöver utesluta det andra.

Och det behövs mer sådant. För det blir allt tydligare att det är en utmaning att få skogen att räcka till. Den ska göra nytta för såväl ekonomi som klimat, rekreation och biologisk mångfald. Att kombinera olika mål och se hur skogen kan nyttjas så effektivt som möjligt för att nå dessa är en rolig och spännande uppgift.

ATT TEKNIKUTVECKLINGEN ÄR viktig för effektiviteten i skogsbruket råder det ingen tvekan om. Ser man bakåt i historien har effektiviteten ökat mångfalt tack vare ny teknik – från yxan till motorsågen och vidare till skördaren. Men de senaste årtiondena har teknikutvecklingskurvan börjat plana ut. Hur kan vi ta nästa steg för att med hjälp av tekniken öka effektiviteten ytterligare? Automatiska skördarsystem och användning av flyg- och satellitradardata för inventering och analys är två exempel på områden som det forskas kring. I årets utlysning gav Skogssällskapet anslag till ett projekt vid SLU om just användningen av satellitradardata. Vad som blir nästa steg, som förhoppningsvis ger ett nytt kliv i produktivitetens utvecklingen för avverkning och andra skogliga åtgärder ska bli intressant att följa.

DEN SVENSKA SKOGEN växer redan så det knakar, men faktum är att det finns mycket mer att göra. I det här numret har vi därför valt att lyfta några av de åtgärder som gör att skogen växer och producerar mer och bättre råvara. Tidpunkten är en central del i detta, alltså när i tid en åtgärd genomförs. Valet av plantmaterial är en annan viktig fråga, där förädlade plantor får en allt viktigare roll i att både öka tillväxten och förbereda skogen för ett framtida förändrat klimat.

Också när det gäller naturvärden kan vi bli mer effektiva. Forskning visar att man med enkla medel kan öka nyttan med den hänsyn som tas i skogen. De naturvärden vi har i våra skogar kan också utvecklas och effektiviseras. Många åtgärder i områden klassade som Naturvård Skötsel ger dessutom en intäkt till skogsägaren.

ATT HA EN skogsförvaltare är en garanti för att åtgärderna i din skog genomförs i rätt tid och med en hög kvalitet, så att skogens värden växer. Riskerna för dig som skogsägare minskar, och nyttan ökar. Det, om något, vill jag påstå är ett sätt att bruka skogen mer effektivt. Om du vill veta mer om hur vi skulle kunna utveckla din skogsfastighet – tveka inte att kontakta en av våra skogsförvaltare. 🌱

Skogssällskapet

Skogsvärden är en tidning från Skogssällskapet om skog, naturvård, marknad, fastigheter och ekonomi. Den ges ut fyra gånger per år.

Årgång 51, sommar 2021.
ISSN 1650-7444

ANSVARIG UTGIVARE

Calle Nordqvist: 031-335 66 32
calle.nordqvist@skogssallskapet.se

PRODUKTION

Oh My! ohmy.co

REDAKTÖR

Malin Letser:

redaktionen@skogssallskapet.se

ART DIRECTOR

Fanny Cederlund

OMSLAGSBILD

Sandra Pettersson

REDAKTIONSRÅD

Staffan Mattsson

Karin Fällman Lillqvist

Ulrika Lagerlöf

Gustav Claesson

TRYCK

Gävle Offset AB

ADRESSÄNDRING ELLER AVREGISTRERING

skogssallskapet.se/adressandring,
skogssallskapet.se/avregistrering
Eller hör av dig till Ulrika Lagerlöf:
018-50 05 02
ulrika.lagerlof@skogssallskapet.se

Stiftelsen Skogssällskapet

Box 11374

404 28 Göteborg

Tel 0771-22 00 44

www.skogssallskapet.se

Skogsägaren Anders Hjelmstedt tillsammans med Eivor Mettävainio, skogsförvaltare på Skogssällskapet. FOTO: SANDRA PETERSSON

Nr 2.21

04-05. AKTUELLT

Skogssällskapet tycker till om Skogsutredningen, en ny e-tjänst parar ihop markägare med husbilsturister och konkreta tips på hur du gynnar granbarkborrens fiender – vi ger dig det senaste från skogssfären.

07-22. TEMA: EFFEKTIV SKOG!

Skogen ska motverka klimatförändringarna, ge ekonomisk avkastning och fungera som källa till rekreation, bland mycket annat. Hur ska det här gå ihop? Vi tittar närmare på hur vi kan använda skogen på ett så smart sätt som möjligt genom effektiv produktion, förnygring, skötsel och naturvård.

23. FORSKAREN

I sitt forskningsprojekt tittar Therese Löfroth, docent vid SLU i Umeå, närmare på hur skogsbrand kan gynna den biologiska mångfalden och samtidigt bidra till en ökad produktion av viltfoder.

24. SKOGSÄGARSKOLAN

Gustaf Bernström, ekonomikonstult på Skogssällskapet, ger tips och råd till dig som står inför ett generationsskifte.

26-27. SKOGSINDEX

Skogssällskapets fastighetsexpert Ulrik Abelson berättar om prisutvecklingen på skogsfastigheter – från norr till söder.

”Kan man få mer för pengarna är det självklart jättebra och en spännande uppgift!”

Lena Gustavsson i ett panelsamtal om kostnadseffektiv naturvård, sid 18-21.

Aktuellt

REDAKTÖR: Malin Letser NYHETSTIPS? Mejla redaktionen@skogssallskapet.se

Nyheter från skogsfären 4

Så gynnar du granbarkborrens fiender

Preliminära analyser från Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, visar att antalet naturliga fiender till granbarkborren har ökat, något som kan vara avgörande för hur stora skadorna blir i år.

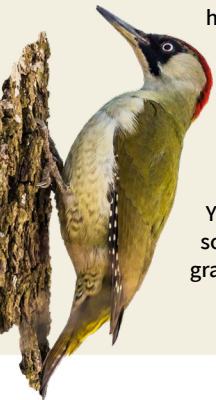
DET FINNS FLERA naturliga fiender till granbarkborren. Hackspettar, stultflugor, myrbaggar och andra barkborrearter är några exempel. Och enligt färskta analyser från SLU ser det alltså ut som att mängden fiender håller på att öka, något som kan leda till minskad granbarkborrepopulation 2021 jämfört med tidigare år. Det skriver Skogsstyrelsen i ett pressmeddelande.

– Vi har fortfarande stora problem med granbarkborre och kan absolut inte slappna av ännu. Men om vi får en normal sommar, utan extrem torka, kommer vi troligen få minskade skador av granbarkborre i år jämfört med de extrema skadenivåerna 2019 och 2020. Det kan vi nog delvis tacka de naturliga fienderna för, säger Gunnar Isacson, ekolog på Skogsstyrelsen i ett pressmeddelande.

FÖR ATT GYNNA granbarkborrens naturliga fiender tipsar Gunnar Isacson om att spara liggande eller stående granar som koloniserats av andra barkborrar än granbarkborren. Han rekommenderar även att spara nyligen döda träd av andra trädslag eftersom det ger alternativ föda åt hackspettar.

– Städa inte för mycket. Döda granar som flertalet granbarkborrar lämnat och som inte lönar sig ekonomiskt att ta ner kan hellre stå kvar och bli boplats åt de naturliga fienderna. De flesta av dessa fiender övervintrar som larver i barken, och klarar sig oftast inte om träden avverkas, säger Gunnar Isacson.

Om du vill ha fler tips, gå in på Youtube och titta på Gunnar Isacson's föreläsning "Så gynnar du granbarkborrens värsta fiender".

Skogsutredningen skulle bland annat undersöka möjligheterna och lämna förslag på åtgärder för stärkt äganderätt till skog. FOTO: THOMAS ADOLFSÉN

Skogssällskapets hållbarhetschef:

”Skogsutredningen missar helhetsperspektivet”

Den mycket omfattande och omdiskuterade skogsutredningen bestående av 1 250 sidor och drygt 50 olika förslag har varit ute på remiss – och Skogssällskapet var en av remissinstanserna. Karin Fällman Lillqvist, hållbarhetschef på Skogssällskapet, har dykt ner i utredningen och tyckt till om förslagen.

Vad är Skogssällskapets inställning till skogsutredningen?

– Skogssällskapet ställer sig bakom flera av utredningens förslag, bland annat det om att ett ställningstagande om biologisk mångfald bör tas fram. Vi stödjer även förslaget om att kartlägga statusen för den biologiska mångfalden i skogen, så att vi kan göra rätt avvägningar när det kommer till bevarande och skydd. Men i det stora hela misslyckas utredningen med sin ambition att presentera en helhet eftersom flera av förslagen motverkar varandra. Hur alla de krav och förväntningar som ställs på den svenska skogen ska balanseras är lika oklart som innan.

Vad måste göras för att komma vidare?

– Det är helt centralt att politikerna nu kliver fram och fattar aktiva beslut om hur den svenska skogen ska kunna göra största möjliga samhällsnytta – för ekonomi, klimat, biologisk mångfald och rekreation. Regeringen måste lägga fram ett förslag till tydligt tillväxtmål för den svenska skogen och samtidigt se över de svenska miljömålen. Det är enda vägen framåt.

LÄS HELA YTTRANDET på www.skogssallskapet.se

3 frågor till ...

... Joanna Daxell-Vivien, projektledare för Slowtravel.se – en tjänst som parar ihop markägare med husbilsturister på jakt efter naturnära upplevelser.

Text: Therese Johansson

Ny sajt gör det enklare för markägare att nå ut till husbilsturisterna

Vad är Slowtravel.se?

– Slowtravel.se är en ideell förening som vill se en hållbar besöksnäring och få fler husbilsturister att gästa vår landsbygd. Vi vill att besökare ska stanna lite längre och uppleva lite mer på varje plats de besöker, därför har vi skapat en plattform som hjälper markägare och verksamheter i besöksnäringen att nå ut till turister och utveckla sitt företagande på ett hållbart sätt. Det kan till exempel vara markägare som vill hyra ut en ställplats på sin mark eller erbjuda mervärden i form av guidade naturupplevelser, cykel- och båtuthyrning eller matkoncept utomhus.

Varför behövs tjänsten?

– Många husbilsturister söker de lokala naturupplevelsorna och parkerar på platser som egentligen inte tillåter övernattnings eller som inte är helt säkra. Detta har lett till att markägare börjat sätta upp hinder

och skyltar för att stävja vildcampingen. Men om det fanns fler små ställplatser på landsbygden skulle husbilsturisterna söka sig dit för att få en trygg och säker plats att stå på även om de måste betala för det. Här finns en till stora delar outnyttjad potential för markägare, som annars går miste om tänkbar inkomst från denna grupp.

Joanna Daxell-Vivien.

Hur fungerar det?

– För markägare som redan har eller som funderar på att skapa ställplatser kan ett medlemskap i Slowtravel.se vara till stor hjälp för marknadsföringen och för att hitta samarbetspartners. Medlemmarnas ställplatser och verksamheter marknadsförs på vår webbplats slowtravel.se och på sociala medier, dessutom kommer vi till sommaren att lansera en app som gör det enkelt för husbilsturisten att hitta platser att besöka.

Slowtravel.se parar ihop markägare och verksamheter i besöksnäringen med husbilsturister. FOTO: SHUTTERSTOCK

Du är viktig. Inte minst nu.

Ditt arbete är alltid viktigt. Men nu under coronapandemin känns arbetet med att förvalta skog och mark extra viktigt. Tveka inte att höra av dig till oss på banken om du funderar över något. Vi finns här för dig och din verksamhet precis som vanligt. Eller besök oss på webben. Där har vi samlat aktuell information för dig som företagare, med anledning av rådande situation.

Ta hand om dig och hoppas vi ses snart. Hälsningar från din lokala bank.

Prenumerera gärna på vår tidning Tillväxt och vårt nyhetsbrev. Det kostar inget. På handelsbanken.se/skogochlantbruk finns mer information.

Tema:

Effektiv skog!

Vi ställer högre krav på skogen än någonsin. Den ska motverka klimatförändringarna, ge ekonomisk avkastning och arbetstillfällen, fungera som källa till rekreation och vara rik på biologisk mångfald – helst allt på samma gång. Hur ska det här gå ihop? På följande sidor tittar vi närmare på hur vi kan använda den skog vi har på ett så smart sätt som möjligt genom effektiv produktion, förnygring, skötsel och naturvård.

Kortare omloppstid, bättre virkeskvalitet och större motståndskraft mot skador och klimatförändringar. Förädlade plantor ger skogen en vital skjuts – men hur funkar det egentligen? Vi fördjupar oss i den förädlade skogens värld tillsammans med Mats Berlin, förädlingsforskare på Skogforsk.

Text: Therese Johansson **Foto:** Shutterstock

Extra växtkraft för framtiden med förädlade plantor

ATT ÖKA DEN skogliga produktionen är en viktig pusselbit för att kunna hantera klimatförändringar och möta den växande efterfrågan på träråvara i framtiden. Ett av de bästa och mest effektiva sätten att göra det på är att använda förädlade plantor i föröngningen, menar Mats Berlin, förädlingsforskare på Skogforsk.

– Förädlade plantor kan ge en ökad tillväxt på upp till 25 procent och de är testade och anpassade för att kunna klara ett framtida klimat. Men det är samtidigt viktigt att man väljer rätt planta på rätt plats för att lyckas optimalt med sin föröngning. Därför har vi tagit fram verktygen Plantval och Plantval Optimal, ett digitalt verktyg där skogsägare kan gå in och få hjälp med att välja rätt förädlad plantmaterial. Verktyget rangordnar materialen efter deras beräknade arealproduktion på den aktuella platsen.

MÅLET MED SKOGSTRÄDSFÖRÄDLING är att få ut mer och bättre virke genom att använda vitala och snabbväxande plantor från de bästa trädindividerna. Ett stort antal individer testas och jämförs. De bästa väljs ut, odlas i fröplantage och korsas med andra utvalda individer. Generation för generation får trädplantorna allt bättre egenskaper.

– Det handlar egentligen om avel av träd, där man observerar vilka sorter som presterar bra och korsar

Mats Berlin

dem med varandra för att se vilka av deras avkommor som blir bättre. Man förbättrar helt enkelt de egenskaper som har ett ekonomiskt värde.

Är inte skogen själv bäst på att sköta sin anpassning – utan inblandning av människor?

– Jo, men det är inte naturen som har skapat klimatförändringarna, det är i allra högsta grad människan. Evolutionen fungerar i efterhand, det vill säga att om klimatet förändras och det blir jätteblött eller jättekallt dör trädindividerna som inte är anpassade, medan de som överlever anpassar sig. Inom förädlingen försöker vi förekomma det genom att testa individerna på en massa olika platser med olika klimat för att hitta sorter som är robusta och som kan växa bra under många olika förutsättningar.

MATS BERLIN BERÄTTAR att den första omgångens fröplantager som anlades på 1950- och 60-talen växte fram genom att man gick ut i skogen och valde ut träd enbart efter hur de såg ut – om de såg friska och välväxande ut. Dessa ympades och sattes sedan i fröplantager.

– Dessa kallas i dagligt tal för EttO-plantager och har en tillväxt som ligger kring tio procent bättre jämfört med frö från naturliga skogsbestånd. En del av dessa är i produktion än idag.

Skogsträdsförädling

> DE FLESTA PLANTSKOLOR erbjuder idag förädlade plantor, det vill säga plantor som är utvalda och testade, och där fröet har odlats fram i en fröplantage. De förädlade plantorna har högre tillväxt och är dessutom testade så att de har bra härdighet och kvalitet. Dagens förädlade plantor ger skogar som växer 10–20 procent bättre än oförädlade plantor med lokalt ursprung. Men det anläggs hela tiden nya fröplantager med allt bättre material.

KÄLLA: WWW.SKOGSKUNSKAP.SE

”Det handlar egentligen om avel av träd, där man observerar vilka sorter som presterar bra och korsar dem med varandra för att se vilka av deras avkommor som blir bättre.”

UNDER 1970- OCH 80-talet anlades den andra omgångens fröplantager, TvåO-plantagerna, som har en tillväxtökning på omkring 12–15 procent. Även dessa består till största del av ett direkt urval av träd i skogen baserade på utseende, eftersom man var tvungen att välja ut flera träd för att utöka den genetiska basen.

Den tredje omgångens fröplantager, TreO, började anläggas i slutet av 1990-talet. Basen för dessa plantager är genetiskt utvalda individer, med en tillväxtökning på cirka 25 procent jämfört med ett lokalt beståndsfrö.

– Här har man enbart använt trädindivider som är testade och utvalda för sin goda genetiska uppsättning avseende till exempel överlevnad, stammens raket, grenvinkel och grengrovtlek. Det är träd som växer bra >

Förädlade eller oförädlade plantor – vad blir skillnaden? Här är ett räkneexempel:

- > **FUNDERAR DU PÅ** att välja förädlade plantor i nästa föryngring – och vill veta vad det innebär för skogens tillväxt och värde? Skogskunskap har ett beräkningsverktyg där du kan jämföra förädlade och oförädlade plantor avseende till exempel omloppstid, volym per skogskubikmeter, markvärde och nuvärde*. Där kan du också jämföra skillnader mellan olika förädlingsgrader på plantorna.
- > **TILL EXEMPEL:** I en granplantering i mellersta Norrland, med ståndortsindex G24, beräknas markvärdet öka med 4 590 kronor per hektar om du använder plantor med en tioprocentig förädlingsvinst,

jämfört med om du planterar oförädlade plantor. Beräknat till nuvärde* blir skillnaden 3 481 kronor per hektar. I detta exempel minskar omloppstiden med sex år vid användning av förädlade plantor jämfört med oförädlade.

* Nuvärdessiffran är intressant när du jämför de ökade intäkterna med den ökade kostnaden som förädlade plantor innebär. När man beräknar nuvärde räknas alla framtida kostnader och intäkter tillbaka med räntan (diskonteras) till ett startläge. I exemplet används en tvåprocentig kalkylränta.

KÄLLA: SKOGSKUNSKAP.SE

i alla miljöer och som är robusta och motståndskraftiga mot till exempel svampar, insekter, frost och torka, säger Mats Berlin och fortsätter:

– Redan nu finns det frö från dessa plantager, men tillgången är än så länge begränsad. Inom fem till tio år kommer de börja ta över mer och mer, men eftersom vi har en generell fröbrist i Sverige kommer vi fortfarande att behöva använda första och andra omgångens plantager ett tag till.

Vilka är de största fördelarna med förädlade plantor?

– Plantor med upp till 25 procent högre tillväxt innebär antingen kortare omloppstider eller avsevärt högre volym på samma omloppstid som med oförädlade plantor. Detta ökar generellt sett lönsamheten för skogsägaren då förädlade plantor inte kostar mycket mer än oförädlade. I ett större perspektiv påverkar förädlade plantor hela landets virkesförsörjning och ger mer förnyelsebar skogsråvara, vilket ökar värdet i våra framtida skogar. Träd som växer bättre binder dessutom mer kol, och när de avverkas lagras koldioxiden i de framtida träprodukterna istället för att släppas ut i atmosfären. En annan fördel är att risken för att träden ska drabbas av till exempel stormskador eller insektsangrepp minskar i och med att de står kortare tid i skogen.

Hur långt har vi kommit i förädlingsprocessen om man ser till olika trädslag?

– Gran, tall, contortatall och björk ligger på i princip samma genetiska vinstnivå, där har man kommit

25%

> Så mycket högre tillväxt kan förädlade plantor ha jämfört med oförädlade.

ungefär lika långt i förädlingen. Däremot skiljer det sig lite när det gäller fröplantager och tillgängliga plantor för skogsbruket. För tall och gran finns redan nu plantor från TreO-plantager i vissa regioner, medan dess motsvarighet för contortatall precis ska till att börja producera frö, säger han och fortsätter:

– För björk jobbar man på ett lite annat sätt med fröplantager och där ligger vinstnivåerna just nu något lägre i tillväxt, cirka 15–18 procent, men däremot är det stora förbättringar i stam- och grenkvalitet. Då björk är ett mer snabbväxande träd än gran, tall och contortatall kan vi dock snabba på förädlingsprocessen framöver, med större vinster som följd.

DE FLESTA PLANTSKOLOR erbjuder idag förädlade plantor från fröplantager, dock finns det fortfarande en del okunskap kring vad det innebär att köpa förädlad plantmaterial, menar Mats Berlin.

– Vissa kanske tror att plantförädling är lika med genmodifiering, GMO, men så är det inte. I Sverige sysslar vi inte med modifiering av plantornas gener så som det görs på labb, utan vi korsar utvalda träd, testar den nya generationen i skogen och väljer ut individer med vissa önskvärda egenskaper för fortsatta korsningar. Samtidigt finns det många restriktioner, man får inte välja egenskaper hur hårt som helst, utan det är noga att den genetiska variationen bevaras. Kanske finns det vissa egenskaper vi inte bryr oss om nu men som blir viktiga i framtiden? Dessutom – utan genetisk variation kan vi inte bedriva förädling. 🌱

Välkommen till en grönare bank

Skogen är en värdefull resurs som råvara för virke, papper och energi. Men den är också viktig för miljön, våra fritidsaktiviteter och den biologiska mångfalden. Skogens olika roller gör att skötseln och förvaltningen kan vara en utmaning för dig som ägare.

Våra experter inom skog, ekonomi och juridik finns här när du behöver oss. Vi hjälper dig med investeringar, generationsskiften och andra frågor som är viktiga för dig, din familj och ditt företag.

Hör gärna av dig så går vi tillsammans igenom hur vi som bank kan hjälpa dig framåt. Du når Joakim Larsson, ansvarig för skog och lantbruk, på telefon 070-739 10 87 eller joakim.larsson@seb.se

”Vi behöver tänka

till ordentligt”

Stormar, sorkar och ett klimat i förändring. När förnygringshoten lurar runt hörnet fokuserar skogsägaren Anders Hjelmstedt på att få rätt träd på rätt plats. Att ståndortsanpassa skogsbruket har blivit en överlevnadsstrategi för att lyckas med förnygringen på fastigheten i Jämtland, som präglas av blöta och kärva marker.

Text: Therese Johansson **Foto:** Sandra Pettersson

TRE MIL NORR om Krokombodarna och 1,5 mil söder om Föllinge i Östersunds kommun ligger Rostjärnbodarna, en fastighet på 700 hektar som Anders Hjelmstedt äger tillsammans med sin syster. Området ligger kring en fäbodvall med många värdefulla biotoper och spår från gamla tider.

– Vi tog över fastigheten från våra föräldrar och är måna om att sköta den på ett så hållbart sätt som möjligt, med hänsyn till miljön och de natur- och kulturvärden som finns här. Att bevara fäbodvallen och husen från 1800-talet som hör till den, och de gamla fäbodstigar som gick här i skogarna, är viktigt för mig. Min ambition med skogsbruket är att över tid få en säker ekonomisk avkastning för att kunna hålla fastigheten i ett bra skick, och då gäller det givetvis att lyckas i förnygringen, säger han.

AV DEN 700 hektar stora fastigheten är ungefär 390 hektar produktiv skogsmark medan resten är impediment, det vill säga mark bestående av bland annat bergknallar och myrmarker.

– På de produktiva markerna är det övervägande granskog, och en stor del av bestånden är gamla. Här gjorde vi en avverkning på 15 hektar för några år sedan, och har nyligen avverkat ytterligare 27 hektar. Syftet är att eftersträva en jämnare åldersklassfördelning då en övervägande del av träden är gamla och har vuxit klart. Genom att avverka och sälja virket får vi loss medel till att förnygra skogen och skapa en skog med mer blandade åldrar. Det är en långsiktig strategi för att få en jämnare avkastning över tid och en väl-skött skog som är trevlig att vistas i.

”Själva platsen i sig är en utmaning när det gäller att bedriva skogsbruk. Det är blött, frostigt och nästan 40 procent av fastigheten består av myrmark.”

Anders Hjelmstedt

Då en stor del av fastigheten består av svåråtkomliga och blöta marker med frostlänta svackor har Anders Hjelmstedt, tillsammans med Skogssällskapets förvaltare, behövt tänka till ordentligt för att lyckas med föryngringen.

– Själva platsen i sig är en utmaning när det gäller att bedriva skogsbruk. Det är blött, frostigt och nästan 40 procent av fastigheten består av myrmark. Knepiga förutsättningar som gjort att vi till största delen satsat på gran när vi föryngrar, helt enkelt för att det är det trädslag som passar bäst på dessa marker. Dessutom gynnar vi lövet, framför allt björkarna som suger upp vatten och dränerar marken vilket är bra. När det gäller de mest utsatta ställena kommer vi inför nästa plantering att använda förädlade granplantor som är hårdiga och har bra överlevnadsstatistik. Det kostar mer, men jag har goda förhoppningar om att det kommer att löna sig på sikt.

FÖR ATT FÅ bättre åtkomst till skogen vid till exempel markberedning och plantering har Anders Hjelmstedt, i samråd med Skogssällskapet, satsat på att rusta upp skogsbilvägen som skär genom fastigheten.

– För att lyckas med föryngringen behöver vägen vara i gott skick. Man ska kunna komma fram bra med markberedare och lätt kunna ta sig in i skogen för att inspektera planteringarna. Vi har gjort en stor insats där vi har höjt vägbanken och gjort vägen mer stabil och säker. Här har jag haft stor hjälp av Skogssällskapet som bidragit med sin expertis och anlitat skickliga entreprenörer.

Trots övervägande granskog har man tidigare om åren provat att plantera contortatall på marker där det är riktigt kärvt – en chansning som blev framgångsrik, berättar Anders Hjelmstedt.

– När pappa köpte fastigheten 1973 fanns det ett bestånd där det växte dåligt, det hade bara kommit

upp några få granar på ett jättestort område. Där testade han att plantera contortatall vilket lyckades riktigt bra, trots att han blivit avrådd. Det är ett exempel på att man behöver anpassa trädslagen utefter växtplatsen och inte bara gå på vad som brukar funka av slentrian. Just detta bestånd låg mycket kärvare till, och där behövde man testa något annat än gran för att få till en produktion.

TROTS ATT DE föryngringar som gjorts genom åren funkat bra har det funnits stora utmaningar längs vägen – bland annat har stormar och sorkar satt käppar i hjulen.

– För ett antal år sedan hade vi problem med sorkskador i föryngringen, och det var ju såklart inte roligt. Sorkarna tog hand om de plantor som var några år gamla, vilket gjorde att vi förlorade tiden som det tagit att få upp dem. I den här delen av landet växer det långsamt, det går inte att jämföra med södra Sverige, och att då behöva starta om från noll på grund av sorkar kändes tungt, säger han och fortsätter:

– Vi har även drabbats av stormar. För ungefär tio år sedan fick vi uppleva förödelsen i ett 45-årigt bestånd med vanlig svensk tall. Alla tallar hade fällt av stormen och låg som plockepinn. Det var hemskt att se. På ett annat område med gallrad contortatall fick vi också stormskador. Lärdomen vi drog av det var att partier med contortatall är mer utsatta för storm om de gallrats. För mig är ståndortsanpassning en viktig del, men det gäller att ta många saker i beaktande när man tar beslut kring både föryngring och skötsel av skogen – inte minst hur ett förändrat klimat och mer extremt väder kan påverka skogsbruket.

Har ni några strategier för att möta osäkerheten kring klimatet?

– Stormarna har ökat i antal och det har blivit varmare här uppe, vilket såklart bidrar till oro för hur det ska utveckla sig framöver. Jag samtalar och bollar mycket med min skogsförvaltare på Skogssällskapet, och detta är frågor vi ofta återkommer till. Det som vi har landat i utifrån vad vi vet idag är att fortsätta fokusera på gran även framöver. Att plantera gran känns tryggast och mest hållbart på sikt då gran klarar frost och blöta marker bättre jämfört med andra trädslag. Dessutom håller sig älgarna borta vilket leder till mindre beteskador. Sedan vet man ju aldrig hur klimatet ändrar sig. Kanske blir det ännu varmare med fler skadedjur och skogsbränder som följd? Kanske får vi se kraftigare skyfall och fler stormar? Men utifrån den mark vi har anser vi att gran är det säkraste kortet både ekonomiskt och sett till potentiella risker kopplade till klimatet. 🌱

3 frågor till ...

... Eivor Mettäväinio, skogsförvaltare på Skogssällskapet.

”Det är absolut värt det”

Hur hjälper Skogssällskapet till?

– I egenskap av skogsförvaltare fungerar jag som bollplank och rådgivare till Anders. Jag ser till att vara uppdaterad med den senaste forskningen och kunskapen kopplat till de frågor som är aktuella för fastigheten. Utifrån fakta och den expertis som jag bidrar med kommer vi fram till olika målsättningar, beslut och åtgärder som sedan utförs i Skogssällskapets regi. Det är ett nära samarbete som fungerar väldigt bra!

Vilka faktorer har varit drivande i föryngringsarbetet?

– Anders och hans syster Agneta har ett skogsinnehav med relativt stor andel gammal granskog, medan andelen skog i de yngre åldersklasserna är låg. Därför jobbar vi mot målet att på sikt skapa en jämnare åldersklassfördelning. Dels för att få det ekonomiska utfallet mer jämnt fördelat över åren, dels för att sprida riskerna i skogen och därigenom bidra till att skapa ett långsiktigt hållbart fastighetsägande.

Vilka insatser har ni gjort?

– Vi har avverkat en del äldre bestånd under senaste året för att på sikt skapa en jämnare åldersklassfördelning på fastigheten. Vi har även rustat upp skogsbilvägen ordentligt under hösten 2020 eftersom bra vägar är A och O för alla typer av åtgärder som ska göras i skogen. För att få till bra föryngringar är det också viktigt att redan vid avverkningsplaneringen tänka till kring kommande föryngring. Efter avverkningsplaneringen blir det hyggesvila, sedan markbereder vi med högläggare och planterar med förädlade plantor av rätt proveniens som är härdiga och har bra överlevnadsstatistik. Ett tillägg med näring som pytsas ut till varje planta i form av gödselgranulat kommer också att ge bra etablering och extra skjuts i tillväxten många år framöver. Det kostar en slant extra, men enligt min mening är det absolut värt det. De studier som har gjorts visar att plantan ökar betydligt i tillväxt tack vare gödselgivan som tillförts.

Produceera mera!

Guide. Sällan har skogens råvara varit så attraktiv som idag – höghus i trä ska byggas, hållbara textilier ska produceras och förnyelsebara drivmedel ska framställas. Träden ska räcka till mycket, vilket riktar fokus mot tillväxttakten. Här är några saker du som skogsägare kan göra för att öka produktionen i skogen.

Text: Therese Johansson

Dikesrensning

Att dikesrensa kan vara en lönsam åtgärd eftersom det kan bidra till en ökad skogsproduktion. Genom att hålla de diken som fortfarande fyller en funktion fräscha och i bra skick kan du upprätta goda vattenförhållanden för träden och på så sätt få till en högre tillväxt. Tänk dock på att inte rensa i onödan – det ska vara aktiva diken och du får inte rensa djupare än till dikets tidigare botten. Det finns lagar och regler kring dikesrensning – anlita en kunnig och erfaren entreprenör för att få det rätt utfört.

Röjning

Att röja i skogen är en lönsam åtgärd som ger goda förutsättningar för ökad tillväxt – se bara till att det blir gjort i rätt tid för att undvika onödiga kostnader. I röjningsskedet har du möjlighet att styra det framtida beståndet så att träden som står där passar för marken, så kallad ståndortsanpassning. På så sätt får du en högproducerande skog med de träd som är bäst lämpade för det klimat och de markförhållanden som gäller för platsen. Röjningen koncentrerar också tillväxten till färre träd vilket gör att konkurrensen om näring och vatten minskar – och robustheten och motståndskraften ökar.

Gödsling

Skogsgödsling i rätt tid och i rätt bestånd är en av de mest givande insatserna för att öka produktionen. Det bästa resultatet av gödsling får du i en medelålders eller äldre barrskog som har slutit sig, alltså där trädens kronor har vuxit ihop så att de bildar ett gemensamt, mer eller mindre täckande krontak. Då kan du räkna med att öka tillväxten med 10–20 kubikmeter per hektar om du gödslar med kväve. Tänk på att om du gödslar vid fel tillfälle, på fel plats eller med fel gödselmedel kan det vara dåligt för miljön. Sök därför alltid samråd med Skogsstyrelsen innan du påbörjar ditt gödslingsprojekt. Inom vissa delar av Sverige är det inte tillåtet med gödsling.

Viltbetesskydd på plantor

Har du problem med hårt betestryck på dina marker? För att minska klövviltets betesskador i skogen och främja trädens tillväxt kan det vara nödvändigt att jobba med viltbetesskydd på plantorna. Det finns en rad olika skydd att välja bland: viltskyddsmedel med lukt och smak som appliceras på plantan och som avskräcker viltet från att beta, frystejp för att förhindra att viltet betar på toppskotten och hylsor som man sätter över hela plantan för att skydda mot betande djur. Tall, asp och ek är som godis för vilt – i många fall kan man behöva sätta upp viltstängsel under en viss tid för att få plantorna att överleva.

Alternativa trädslag

Utländska trädslag som hybridasp, hybridlärk och contortatall har generellt en betydligt större tillväxt jämfört med vanliga svenska trädslag. De har ofta en högre volymproduktion och är mer motståndskraftiga mot till exempel röta och insektsangrepp. Möjligheterna att uppnå högre produktion är stora, dock kan främmande trädslag i den svenska floran innebära problem med oönskad spridning. Om områdets sammanhängande areal är 0,5 hektar eller större ska du alltid anmäla användning av utländska trädslag till Skogsstyrelsen i förväg.

KÄLLA: STAFFAN MATTSSON, SKOGLIG
VERKSAMHETSUTVECKLARE OCH
CERTIFIERINGSANSVARIG
PÅ SKOGSSÄLLSKAPET.

Lyckat exempel i Östergötland:

Elhägn och tallbestånd skapar ovanlig förnygring

Med målsättningen att sprida riskerna och öka andelen tall har Skogssällskapet gjort en spännande förnygring på en kunds fastighet i Östergötland – med goda resultat som följd. Elhägn och plantering av tall och lövträd har varit vägen framåt.

Text: Elsa Sjögren

SYDOST OM LINKÖPING ligger skogsfastigheten som de senaste åren genomgått en något okonventionell förnygring. Johan Asp, skogsförvaltare och regionchef för Skogssällskapet i östra Götaland, har fått uppdraget av fastighetens ägare.

– Det är en väldigt bördig fastighet, här har det en gång i tiden legat en lantbrukskola. När skolan lades ner på 60-talet planterades många av de gamla betesmarkerna igen med granskog. Det har gjort att vi i dag har stora arealer med granskog på bördiga marker, säger Johan Asp.

Markägarens mål med fastigheten är att öka trädslagsblandningen och framför allt andelen tall för att minska risken för vindfällan och problem med granbarkborre samt anpassa skogen till ett torrare klimat. Skogen ligger dessutom i ett berömt eklandskap och för att bibehålla det har man även velat öka andelen ek.

– Jag har haft som uppgift att identifiera områden där vi kan ställa om till andra trädslag.

NÄR ETT OMRÅDE på totalt 18 hektar skulle förnygras delade Johan Asp upp området i tre bestånd. I ett av bestånden planterades fyra hektar ek som hägnades med ett vanligt näthägn. I bestånd nummer två, en moränås, planterades nio hektar tall som hägnades med eltråd. Det tredje beståndet planterades med hybridasp.

– Norr om bestånden finns det åkermark. Att vi planterade hybridasp i kanten mot denna var ett sätt att minska beskuggningen på åkermarken jämfört med

”För att hålla viltet ute gäller det att man underhåller hägnet och gräsbekämpar under tråden.”

Johan Asp.

den granskog som stod där tidigare. Eftersom hybrid Aspen och tallen är snabbväxande jämfört med ek hägnade vi med eltråd. Det är billigare än näthägn och räcker för att hålla älgen utanför området.

Avverkningen av gran på fastigheten gjordes våren 2012 och planteringen skedde ett år senare.

Vad har resultatet blivit?

– Hägnet har gjort att vi får en fantastisk tallförnygring utan betesskador på tallarna. Hjort och rådjur kan beta lite på sidokotten om de tar sig in i hägnet, men älgen hålls utanför och vi kan undvika skador på toppskotten vilket ju är det allra viktigaste.

JOHAN ASP MENAR att förnygringen på fastigheten är ovanlig ur två aspekter: dels för att de valde att inte plantera gran igen, dels för att de valde att hägna bestånden.

– Tidigare har man tänkt att ”här står det gran, den ser ut att ha vuxit bra”, och därför har man fortsatt att plantera gran. Men på den här fastigheten har markäga-

ren gjort ett aktivt val att försöka öka andelen tall. På sikt vill vi också få en bättre åldersspridning – en tall i det här området kan stå i över 100 år och det är inte lika stor risk för att röta sprider sig i bestånden.

ATT HÄGNA IN bestånden har visat sig vara ett bra beslut. Elhägnet kräver dock en del arbete för att det ska fungera bra.

– För att hålla viltet ute gäller det att man underhåller hägnet och gräsbekämpar under tråden så att gräset inte får kontakt med eltråden, för då förlorar man effekten, säger Johan Asp och fortsätter:

– Ytterligare en viktig aspekt är att beståndet är placerat så att man har god uppsikt över området. Det kan ofta uppstå problem med hägn inne i skogen. En gren eller ett träd kan falla över det, och upptäcker man det för sent kan hjortar och annat vilt ha tagit sig in och skadat planteringen. Min rekommendation är att hägna platser där man lätt kan kontrollera hägnen. På denna fastighet går det två vägar längs med hela hägnet, vilket gör att vi kan ha koll på om något händer. ♣

Panelnsamtal:

Vad är kostnads- effektiv naturvård?

Skogsvärden bjuder in fyra personer till ett samtal om kostnadseffektiv naturvård. Får man prata om det? Vad är det som är kostnadseffektivt? Hur kan markägare tänka? Detta visar sig vara ett ämne med flera bottnar.

Text: Malin von Essen

PER: – På SCA, där jag var med och byggde upp arbetet med naturvärden under många år, var ledstjärnan funktionell och kostnadseffektiv naturvård. Sen är det en delikat fråga att definiera vad detta är.

LOUISE: – Min första tanke var: kostnadseffektiv naturvård för vem? Både markägare och staten har begränsat med pengar, så man måste se till att nyttja tillgångarna så effektivt som möjligt. Men hur? Man behöver till exempel ta in tidsperspektivet eftersom klimatförändringarna går ganska fort. Höga naturvärden kopplat till ekosystem i snabb förändring är en utmaning att förvalta, eftersom de grundläggande förutsättningarna kan förändras så att naturvärdena minskar trots bra skötsel av områdena. Sen är det kostnadseffektivt att jobba med höga naturvärden som redan finns. Det är dyrt att bygga från grunden.

LENA: – Det är en spännande forskningsuppgift att se om det finns kostnadseffektivitet i olika val och om man i så fall kan översätta det till praktiken. Kan man få mer för pengarna är det självklart jättebra och en spännande uppgift!

PER: – De substrat vi lämnar för naturvärden fyller olika funktioner under olika tidsperioder. Vissa saker gör ingen nytta under hyggesfasen, men blir viktiga senare. En barkborredödad torrgran kan till exempel ha ett stort biologiskt värde om 30 år inne i en växande ungskog när arter beroende av slutna skog koloniserar den. Det gäller att ha ett långt perspektiv när man diskuterar vad man ska lämna och vad som är kostnadseffektivt.

LENA: – Ett exempel på kostnadseffektivitet för staten tycker jag är, att efter den stora skogsbranden i Västmanland 2014, inrättade staten ett 6 000 hektar stort reservat och det blev mycket billigare än att köpa in växande skog. Det blev ett unikt område och ett gott

exempel på kostnadseffektiv naturvård där leveransen kanske kommer att ske på väldigt lång sikt, så tidsaspekten kommer in här också.

DAVID: – Klimatförändringarna är oförutsägbara och det är svårt att i det perspektivet ha framförhållning och göra rätt i naturvården. Samhällets värderingar kan också förändras väldigt fort. Nu har vi till exempel andra prioriteringar än vi hade för 30 år sedan – det är en utmaning!

LOUISE: – Ja, värderingar ändrar sig fort och skogen har riktigt långa ledtider. Bästa sättet att ta höjd för förändrade värderingar är att ha kunskap och det behövs också för att kunna fatta bra beslut och för att

Samtalspanel:

- > **LENA GUSTAFSSON:** Professor emeritus i naturvårdsbiologi och forskare vid SLU
- > **DAVID EIDERBRANT:** Skogsförvaltare, Skogssällskapet
- > **LOUISE KARLBERG:** Chef för skogs- och jordbruksavdelningen, Naturskyddsföreningen
- > **PER SIMONSSON:** Biolog, skoglig doktor och f.d. skogsekolog vid SCA Skog

”Ju mer du lär dig, desto mer spännande blir det. Artkunskap är fascinerande!”

Per Simonsson

ställa om skutan om värderingar förändras. Kunskap tror jag är en nyckel till kostnadseffektiv naturvård.

LENA: – Skogsutredningen 2019 föreslår att nyckelbiotopsinventeringen ska ersättas med en naturmiljöbeskrivning av privata fastigheter som Skogsstyrelsen ska göra och staten betala. Det vore fantastiskt om en skogsägare kunde få en kostnadsfri inventering av hög kvalitet. Ett bra beslutsunderlag är otroligt viktigt, men det är dyrt för en privat skogsägare att få till en bra inventering.

DAVID: – Kunskap är viktigt och de biologiska värdena styrs av vilka markförhållanden som finns och de är ganska stabila över tid. Det är en tränings sak att se vilka naturvärden och produktionsförhållanden man har framför sig och det gäller att skapa förutsättningar för naturvärdena i det löpande arbetet.

LENA: – Jag tycker att man ska uppmuntra fastighetsägaren att vara intresserad av naturvärdena på fastigheten. Titta i Skogens pärlor hos Skogsstyrelsen, Artportalen hos Artdatabanken och i Riksantikvarieämbetets databaser. Sen finns det alltid människor i trakten som är intresserade – botaniska föreningar till exempel. Ju mer man vet, desto bättre blir det.

PER: – Jag tror att det blir för komplicerat att säga att skogsägaren ska gå in och ta reda på vilka arter som finns på fastigheten. Det som gjorde succé på 1990-talet var Skogsstyrelse-kampanjerna Rikare skog och Grönare skog. Där fick man handfasta råd om hänsyn och inte bara veta vad man kan göra, utan också varför.

LENA: – Jag håller med om att en skogsägare inte kan förväntas kunna en massa artnamn. Men ändå – jag tror att det kan vara väldigt intressant att se en karta med olika fynd. Sen håller jag helt med dig, Per, om att kampanjerna och studiecirkelarna på 1990-talet var jättebra. Att man träffades och diskuterade med sina grannar och med experter.

LOUISE: – Naturskyddsföreningen har drygt 200 000 medlemmar varav många är enormt kunniga om ekosystem och olika arter – kunskaper som de älskar att dela med sig av. Tyvärr har vi höga konfliktnivåer och mycket misstro mellan skogsägare och ideell naturvård. Det här skulle annars vara en möjlighet till

dialog och kunskapsutbyte mellan människor som är alldeles gratis.

DAVID: – Jag tittar ofta i Artportalen när den mark jag ska sköta är mindre välinventerad. Där registrerar Naturskyddsföreningen och andra kunniga personer olika artfynd. Det är kostnadseffektivt att titta där. Fast då träffas vi inte och då tar vi inte heller hand om konflikten som finns mellan skogsbruk och naturvård ...

LOUISE: – Det skulle vara mycket kostnadseffektivt att samarbeta, men då måste vi först bygga bort dilemmat att höga naturvärden kan ses som ett bekymmer i skogsbruket. I jordbruket har man inte den problematiken – det är aldrig ett problem att ha en betesmark med höga naturvärden. Detta är ett institutionellt problem för skogen som behöver överkommas.

Vad vill ni skicka med läsarna?

LENA: – Det är ett fantastiskt privilegium att äga skog. Ju mer man vet, desto bättre. Ta reda på vilka naturvärden du har på din fastighet. Fråga personer i omgivningen som kan. Jag skulle också vilja att privata markägare som gör bra saker belönas. Det borde finnas ett system där man visar upp de goda initiativen.

PER: – Ju mer du lär dig, desto mer spännande blir det. Artkunskap är fascinerande! Se också till att du har en riktigt bra och aktuell grön skogsbruksplan med väl inventerade naturvärden – det underlättar väldigt mycket.

LOUISE: – Att över tid erodera naturvärden är som att ta ett lån på banken – under en period på kanske 100 år tog vi ett stort naturkapitallån för att bygga välstånd i Sverige. Nu är det dags att betala tillbaka, men vem är det då som ska betala – dagens markägare eller staten? Det är en historisk skuld och hur förhåller man sig till det? Det måste löna sig för de markägare som gör ett bra jobb och skapar naturvärden som kommer hela Sverige till gagn.

DAVID: – Skaffa dig mycket kunskap och stärk din självkänsla så att du kan föra en aktiv dialog med den som hjälper dig med skogen – se det som ett livslångt lärande! 🌱

Panelen tipsar:

Vilken naturvård är kostnadseffektiv?

Lena Gustafsson:

– Det finns ett tiotal forskningsstudier om kostnadseffektiv naturvård i Sverige. Men det är svårt att dra generella slutsatser – det råder olika förhållanden i olika delar av landet. Och sen är frågan också vilket tidsperspektiv man ska ha när man gör naturvårdande åtgärder. Det kan bli helt olika val om man tänker sig att skapa naturvärden nu eller för framtiden.

STUDIERN VISAR BLAND ANNAT ATT DET ÄR MER KOSTNADSEFFEKTIVT:

- > att skapa död ved genom att lämna högstubbar än att överhålla skogen, dvs. avverka senare då mer död ved har bildats,
- > att spara lövträd än barrträd, eftersom virkesvärdet är lägre för lövträd,
- > att lämna död ved än att ta ut den ur skogen,
- > att veta vilka naturvärden man har på sin fastighet – då kan man fatta smartare beslut.

Per Simonsson:

> VARIERA KANTZONER MOT VATTENDRAG:
– Vi borde variera kantzonens bredd utifrån terrängen. Studier visar att områden där grundvatten tränger ut vid bäckar är så kallade "hotspots" ur biologisk mångfaldsynpunkt. Det talar för att variera kantzonens bredd och satsa på att spara träd där de gör mest nytta.

> SATSA GÄRNA PÅ ASPEN:
– En studie av rödlistade arter på SCA:s marker i norra Sverige visar att väldigt många av dessa arter är knutna till asp. Att spara asp i Norrland ger jättestor nytta, kanske alla aspar ska lämnas vid avverkning?

> SPARA DE FULA TALLARNA:
– Om du vill spara tallar – välj inte den riktigt fina sågtimmerfallen, utan en tall som ser ful ut och har lägre virkesvärde.

David Eiderbrant:

> HUGG GRAN – SÄTT IN FÅR:
– Det finns mycket kulturpåverkad mark i södra Sverige där gamla ädellövträd på senare tid blivit hårt trängda av tall och gran. Här är det ofta bra att avverka gran och om möjligt låta får beta för att rädda de ljuskrävande lövträden. Det är väldigt belönande, inte minst estetiskt och gör stor nytta för naturvärden. Ekonomiskt ger det ett direkt överskott. Det är definitivt kostnadseffektiv naturvård.

Louise Karlberg:

> VÅGA FRÅGA OM HJÄLP
– Samarbeta lokalt och ta hjälp av personer som kan mycket om arternas behov. Det finns många som gärna delar med sig av sin kunskap.

Hanna Flink om effektiva virkesaffärer:

”Planering är A och O”

En virkesaffär inkluderar många olika aktörer och kan ta lång tid att genomföra – så hur kan den bli så effektiv som möjligt? Vi frågade Hanna Flink, produktions- och virkesansvarig på Skogssällskapet i östra Svealand.

Text: Daniel Cederlund

Hanna Flinks tips till skogsägare:

> TA RÄTT RÅD

Hitta oberoende rådgivning vad gäller din skog. På så sätt undviker du att riskera att andra intressen ligger bakom beslut som tas kring din skog. Det är du som ska göra en så bra affär som möjligt.

> VÄLJ RÄTT FÖRVALTNING

Hitta en förvaltare med många köpare. Skogssällskapet är inte låsta till en industri utan har många alternativ, bland annat utomlands. Det ökar möjligheten att få igenom en affär vid till exempel barkborreangrepp eller storm.

EN VIRKEAFFÄR ÄR ofta komplex och inkluderar många olika aktörer – från skogsägare till slutkund. Här kommer Hanna Flink in i bilden. Hon jobbar som produktions- och virkesansvarig på Skogssällskapet och ansvarar för hela kedjan, från avverkning till industri.

– Jag ansvarar för entreprenörerna som arbetar i skogen och styr virkesflödet in till industrierna som köper upp råvaran. Slutkunden för Skogssällskapet kan vara allt ifrån en stor massaförbrukande industri till ett mindre familjesågverk.

En effektiv virkesaffär handlar om att ha så korta ledtider som möjligt, förklarar Hanna Flink. Ju snabbare virket levereras, desto snabbare omsätts det till pengar. Men en virkesleverans består av många steg. Planering, avverkning, skotning, transport och leverans går inte att göra i en handvändning. Däremot går det att effektivisera.

– Jag och mina kollegor fungerar som ”spindeln i nätet” där vi fattar beslut om vilket virke som skickas vart, och om det ska ske med tåg, båt eller lastbil. Vi har kunder över hela Sverige men även utomlands, säger Hanna Flink.

HANNA FLINK BERÄTTAR att valet av transportmedel grundar sig i många olika faktorer. Om virket exempelvis ska transporteras utomlands eller längre sträckor inom Sverige där industrin ligger vid kusten är det billigare att transportera virket med båt. Det är dock ett alternativ som ställer högre krav på administration och planering, förklarar hon.

– Vid en virkestransport med båt finns det alltid ett lastningsdatum då allt virke måste vara i hamn. Det gör att planeringen blir extra viktig. Att avverka en trakt där vägen inte klarar av stora mängder regn kommer troligtvis att skapa problem med logistiken, därför är valet av trakter och ett bra vägunderhåll av stor vikt, säger hon.

Valet mellan båt- och tågtransporter avgörs alltså till stor del av säljarens respektive köparens infrastrukturella

Så jobbar Skogssällskapet för mer effektiva virkesaffärer

> BRA LAGERHÅLLNING

Det gäller att hitta rätt nivå på lagren. Det gör att vi både kan erbjuda snabba leveranser vid behov men också undvika att förstöra virke, vilket ett för stort lager kan riskera att leda till.

> NOGGRANN PLANERING

En prognos ändras i stort sett alltid, men den är ändå ovärderlig. Med planering har man en helt annan kontroll över affären.

förutsättningar. Men även volymen på beställningen kan påverka transportvalet.

– Är det större volymer är det fördelaktigt att använda båt och är det mindre volymer är tåg att föredra, eller kanske att dela på en båt med en annan aktör och på så sätt effektivisera transporten, säger Hanna Flink.

NÄR VIRKE LEVERERAS till lokala sågverks transporter sker alltid med lastbil. Detta ger en större flexibilitet när det kommer till att styra transportererna. Fördelarna ligger i ett kontinuerligt flöde och möjligheterna att snabbt kunna styra om virket till olika mottagningsplatser.

– Det kan bli aktuellt att styra om en leverans om en mottagningsplats till exempel blir full. När du transporterar med lastbil har transportavståndet en stor betydelse då det påverkar köparens totalkostnad och därmed betalningsförmågan ut mot skogsägarna.

Ur ett skogsägarperspektiv, varför ska jag välja Skogssällskapet före andra aktörer?

– Det finns flera anledningar, men en sak jag själv gillar med Skogssällskapet är att vi är obundna. Det finns inte en industri som styr oss, vilket gör att vi kan erbjuda rådgivning som är helt fri från industrins intressen. Vi kan helt enkelt erbjuda vår expertis till skogsägare. Dessutom ger vi avkastningen till forskning. 🌱

Ny forskning: Skogsbrand för bete och biologisk mångfald

Kan skogsbrand gynna den biologiska mångfalden och samtidigt bidra till en ökad produktion av viltfoder som håller nere betesskadorna i den brukade skogen? Den frågan undersöker Therese Löfroth, docent vid SLU i Umeå, i sitt forskningsprojekt som Skogssällskapet har varit med och finansierat.

Text: Therese Johansson

Therese Löfroth, docent vid SLU i Umeå. FOTO: PRIVAT

Berätta om din forskningsstudie!

– Jag har genomfört en studie på tre olika brandfält i Norrbotten. Tolv år efter branden, 2018, mätte vi hur många brandgynnade insekter och svampar som fanns på brandfälten och hur mycket foderarter, som tall, björk, asp och sälg, som växt upp efter branden. Jag tittade också efter spillning och gnag- och bitmärken för att ta reda på om det här var platser där älg gillar att vara.

Vad var målet med projektet?

– Målet var att fastställa skogsbrandens långsiktiga nytta för brandgynnade insekter och som foderproducerande mark för älg och andra växtätare. Älgbete är en stor fråga i skogsbruket, och det jag ville ta reda på var om naturvårdsbränningar både kan gynna den biologiska mångfalden och bidra till en ökad produktion av viltfoder – något som kan göra att betesskadorna minskar i produktionsskogen.

Vad var det mest spännande du upptäckte?

– Först och främst var det väldigt spännande att ha tillgång till tre stora naturliga brandområden, det är ovanligt. Att de brandfält jag studerade dessutom är av samma ålder gör det ännu mer unikt. Sedan var det överraskande att upptäcka att det, så långt som tolv år efter branden,

fortfarande fanns kvar många väldigt ovanliga brandberoende arter, till exempel tallkapschongbagge och den rödlistade kulhalsbocken. Att effekterna av skogsbrand hänger kvar så pass länge var häftigt att se.

”Att effekterna av skogsbrand hänger kvar så pass länge var häftigt att se.”

På vilket sätt kan din forskning komma skogsägare till nytta?

– Kunskapen om att brand inte bara är dåligt, att det också kan innebära många bra saker både för naturvården och för produktion av viltfoder, tänker jag är något som skogsägare kan ha nytta av. Många skogsägare är ju också jägare, och genom att kunna ge riktlinjer kring hur man kan planera sina naturvårdsbränningar så att den biologiska mångfalden gynnas samtidigt som betesskador i närområdet potentiellt minskas, kan man få en synergieffekt som kan skapa många värden i skogen.

Projektet avslutades i januari – vilka slutsatser har du kunnat dra?

– Jag håller fortfarande på att analysera resultaten, men det jag har kunnat konstatera är att i de områden där det har brunnit som mest skapas de bästa förutsättningarna för både de brandgynnade insekterna och produktionen av foder. Utan konkurrerande vegetation är det lättare för träd att föryngra sig och växa sig frodiga, vilket leder till mycket älgfoder. Platser där det har brunnit mest intensivt verkar vara mest attraktiva för älg. Studierna har också visat att vad som är kort och lång tid varierar mellan olika organismer.

– Skalbaggar reagerar väldigt snabbt vid brand där nya arter tillkommer och byts ut allt eftersom. De brandälskande arterna etablerar sig redan samma år som branden eller året efter och finns kvar fem till tio år, sedan återetableras de arter som fanns innan branden tillsammans med arter som gynnas av de stora mängderna död ved. Vedsvamparna däremot reagerar långsammare och bland dem dominerar de arter som etablerade sig direkt efter branden också efter tolv år. Slutsatsen är att skogsbrand både ger snabba och långsamma effekter och skapar naturvärden som gynnar många olika arter. 🍄

Skogsägarskolan

REDAKTÖR: Malin Letser VAD VILL DU VETA MER OM? Mejla redaktionen@skogssallskapet.se

Så lyckas du med generationsskiftet

Går du i tankar på att lämna över skogen till en yngre generation? Ett ägarskifte är ofta förenat med mycket känslor, funderingar och förhoppningar – speciellt då det kan påverka hela familjen. Gustaf Bernström, ekonomi-konsult på Skogssällskapet, ger tips och råd inför ett kommande generationsskifte.

Text: Therese Johansson

Foto: Shutterstock

> VAD SKA MAN TÄNKA PÅ INFÖR ETT GENERATIONSSKIFTE?

– Börja i god tid, ta in experthjälp och ha högt i tak under samtal och diskussioner. Men det allra viktigaste för både överlåtaren och mottagaren är att verkligen fundera på vad det är man själv vill. Ett generationsskifte berör både familj, pengar och kärlek, tre aspekter som kan väcka många och starka känslor, därför är det bra om man har vägt olika alternativ mot varandra och känner sig helt säkert på hur man vill gå till väga.

> NÄR SKA MAN BÖRJA PLANERA?

– Du ska starta i så god tid att du hinner göra en förändring i skogen om det behövs. Till exempel, tänker du dig att skogen ska samägas kanske det är fördelaktigt att bygga värden i skogen med ett stort virkesförråd. Men om bara ett av barnen ska ta över och de andra ska köpas ut kanske du vill sänka värdet i skogen och avverka i högre takt för att ha mer likvida medel. Kanske har du en stuga på fastigheten som du vill stycka av och sälja, eller ge till något av barnen? Allt sådant tar tid, därför är det smart att ligga steget före.

Ett generationsskifte kan väcka starka känslor, så försök ha högt i tak under samtal och diskussioner.

> VILKEN ÄR DEN VANLIGASTE FRÅGAN?

– ”Hur blir det med skatten?” Många undrar om man ska välja gåva eller köp som överlåtelseform och vilket som är bäst ur skattesynpunkt. Det beror förstås på förutsättningarna i det specifika fallet, men generellt kan man säga att gåva ofta är fördelaktigt då det inte finns någon gåvoskatt i Sverige. Men för att kunna välja den mest optimala överlåtelseformen måste man se över hela den skattemässiga situationen då det är många olika faktorer som spelar in. Ett tips är att ta hjälp utifrån, till exempel har Skogssällskapet stor erfarenhet och kunskap kring generationsskiften. Det handlar om stora värden och om man gör fel kan det bli dyrt.

> HUR GÖR MAN OM FLERA PERSONER VILL TA ÖVER SKOGEN TILLSAMMANS?

– Då kan samägande vara ett bra alternativ, alltså att syskon äger skogen tillsammans. Samägande är ofta det enklaste sättet att komma ur ett generationsskifte, men samtidigt kräver det mycket av alla inblandade. Det gäller att syskonen pratar ihop sig ordentligt kring hur skogen ska skötas. Sedan är det bra att ta fram ett samäganderättsavtal där allt man kommit överens om finns med. Att ta hjälp av en expert är något jag starkt rekommenderar, dels för att få rätt avtal på plats, dels för att minimera risken för osämja.

”När olika intressen krockar och man inte har en samsyn kring skogen är risken för konflikter stor.”

Gustaf Bernström, ekonomikonsult på Skogssällskapet

> VILKA ÄR DE VANLIGASTE KÄLLORNA TILL KONFLIKTER VID SAMÄGANDE?

– Att det inte finns en gemensam syn på hur skogen ska skötas. Ena syskonet kanske enbart vill främja jakten, det andra kanske mest vill att skogen ska se så vacker ut som möjligt medan det tredje syskonet kanske endast bryr sig om ett högt kassaflöde. När olika intressen krockar och man inte har en samsyn kring skogen är risken för konflikter stor.

> VILKET ÄR DITT BÄSTA TIPS FÖR ETT FRAMGÅNGSRIKT SAMÄGANDESKAP?

– Ta hjälp med förvaltningen och ha en öppen dialog genom hela samägandet. Var och en bör få lika stort utrymme att uttrycka vad som är viktigt i ens skogsägande – men samtidigt bör alla vara införstådda med att kompromisser är nödvändiga för att det ska fungera. Återigen, en expert som har erfarenhet av skogligt samägande kan vara ett väldigt bra stöd och bollplank, inte minst när man ska sätta upp skogliga mål och ta beslut kring till exempel förvaltning.

HUR TRYGGAR MAN SIN EGEN EKONOMISKA FRAMTID EFTER ÖVERLÅTELSEN?

– Fundera kring din egen framtida situation i god tid innan överlåtelsen. Hur mycket pengar kommer du att behöva när du inte har skogen att luta dig mot? Sådant kapital kan du till exempel få genom avverkning innan ägarskiftet eller genom ersättning från övertagaren. Här är det viktigt att ta höjd för att kunna leva gott resten av livet. Hellre att barnen får ytterligare en gåva om man ser att det blir över, än att man ska behöva gå och be om mer pengar från barnen. Skogen är ditt livsverk – det är viktigt att allt känns bra för dig! 🌱

Virkeskrönika

Pontus Larsson, produktions- och virkeschef på Skogssällskapet

”Nu känns det som att vi är på upploppet”

SOMMAREN ÄR I annalkande med en känsla av att vi springer på ett upplopp. Detta beror delvis på den ljusare situationen i pandemin, men även på den fortsatt fantastiska konjunktur som svensk sågverksindustri upplever.

Både i Sverige och på exportmarknaderna råder närmast hausse på sågade trävaror. Men även andra material har så högt efterfrågan att det uppstår brister på marknaden. Parallellt med materialbristen stiger logistikknudarna, och dessutom ruckades logistikkedjorna i spåren av grundstötningen i Suezkanalen.

Det är i dagsläget svårt att inte fokusera på de sågade trävarorna då de säljs på prisnivåer som aldrig förr speglats. Frågan många skogsägare säkert ställer sig är varför inte timmerpriset rusar i samma takt. Som på alla marknader styrs det mesta av tillgång och efterfrågan, och just tillgången på timmer i kombination med den höga avverkningsviljan, inte minst i Svealand där barkborren ivrigt gnager, har skapat ett stort överutbud. Sågverken bör således visa goda resultat vilket i förlängningen kan leda till investeringar och produktionsutbyggnad. Intresset från andra länder att köpa framför allt timmer från Sverige stiger, vilket bidrar till att markägarna i vissa delar av landet ökar sina netton. Men – inget växer till himlen, som man säger, och tiotusenknorsfrågan är hur länge detta fantastiska marknadsläge håller i sig.

PÅ MASSASIDAN VÄNDER det allt mer från moll till dur då priset på den färdiga massan får åka med i den allmänna råvaruprisuppgången. Skillnaden mot marknaden för timmer är, förutom att industrier (pappersbruk) läggs ner, att det fortfarande finns lager av massaved och således god tillgång. I det korta perspektivet kommer det säkert att finnas lokala utmaningar i avsättningen av massaveden. Men på sikt finns det mycket planerad kapacitetsutbyggnad och ljuset i tunneln kommer allt närmre. Inte minst bevitnas detta av den grundprishöjning som genomförts i Götaland, så efterfrågan har så smått börjat ta fart igen.

Den kalla regniga våren ger skogen möjlighet till återhämtning och förhoppningsvis har vådret en bromsande effekt på årets barkborreangrepp. Givetvis finns barkborrarna och utmaningarna kopplade till dessa även denna säsong. Känslan många gånger är ”Davids kamp mot Goliat” – även om Goliat i det här fallet består av många små insekter. Men lyckligtvis har vi en stark konjunktur som ökar industrins möjligheter att köpa råvaran från avverkningarna.

Semestern är nära och så även successivt lättande corona-restriktioner vilket ger ytterligare en dimension till att den ljusa årstiden är här. Sommaren står äntligen för dörren. 🌱

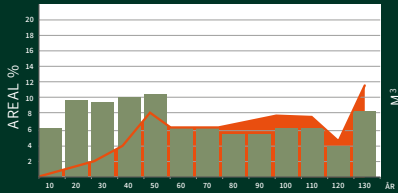

Det här är Skogsindex

> Skogssällskapets index bygger på aktuell prisrapportering från hela landet. Genom att dividera marknadspris för en skogsfastighet med avkastningsvärdet för virket får man en kvot som kan användas i jämförelse med andra fastigheter. Låg kvot innebär att du får mycket skog för pengarna, hög kvot betyder att du betalar för annat än virke (närhet till storstad, bra jakt, exploateringsmöjligheter etcetera).

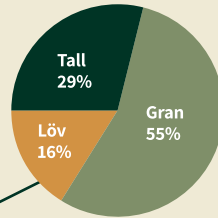
Västsverige

Virkesförrådets tyngdpunkt för typfastigheten
Arealfördelning per åldersklass för typfastighet

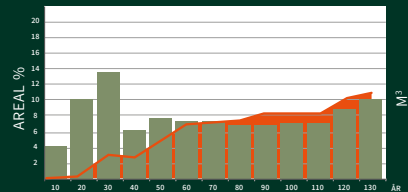
Marknadspris 118 680 kr/ha (114 380)
Avkastningsvärde 76 263 kr/ha (70 060)
Skogsindex 1,56 (1,63)

Typfastighet med
172 m³ sk/ha

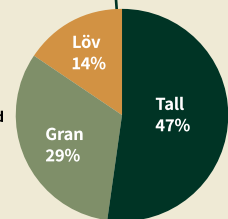
Uppland

Virkesförrådets tyngdpunkt för typfastigheten
Arealfördelning per åldersklass för typfastighet

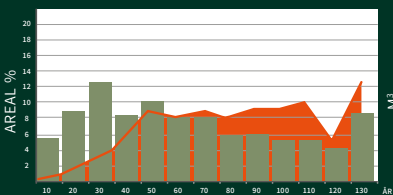
Marknadspris 98 535 kr/ha (93 520)
Avkastningsvärde 41 490 kr/ha (38 860)
Skogsindex 2,37 (2,41)

Typfastighet med
167 m³ sk/ha

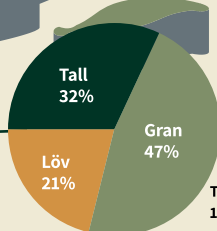
Sydsverige

Virkesförrådets tyngdpunkt för typfastigheten
Arealfördelning per åldersklass för typfastighet

Marknadspris 135 200 kr/ha (128 440)
Avkastningsvärde 84 886 kr/ha (78 900)
Skogsindex 1,59 (1,63)

Typfastighet med
169 m³ sk/ha

Skogsindex: Stigande priser på både virke och skogsmark

Skogen är hetare än någonsin. Trots pandemi fortsätter skogsmarkspriserna att stiga och nå nya rekordnivåer – samtidigt som virkesmarknaden också är het och där dragloket är den starka trävarumarknaden. Det berättar Ulrik Abelson, fastighetsexpert på Skogssällskapet.

Text: Therese Johansson

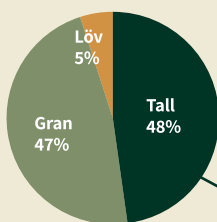

Ulrik Abelson.
FOTO: JONNY FLINK

FÄRSKA SIFFROR FRÅN Skogssällskapet
Skogsindex visar att virkespriserna har stigit i hela landet under perioden september till mars i år. Framför allt ser man stora prishöjningar på sågtimmer – men även kubbsortiment och massaved har kommit starkt, särskilt under april och maj.

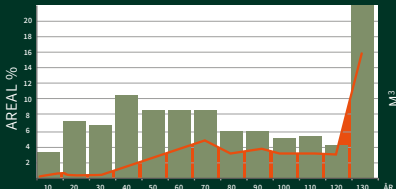
– Sågverksindustrin går på högvarv, det är all time high just nu. Det finns en stor efterfrågan på sågade trävaror vilket driver prisnivån på virket uppåt. Det är framför allt en stark exportmarknad på trävaror, även understödd av god inhemsk efterfrågan, som satt fart på utvecklingen. Dock finns det fortfarande en viss obalans i trädslagsfördelningen då man behövt koncentrera avverkningen till granbestånd på grund av problem med granbarkborren,

Typfastighet med
96 m³ sk/ha

Norrbotten

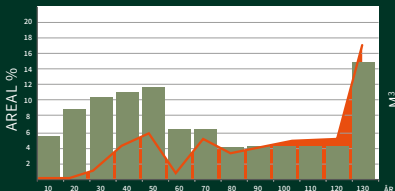
Virkesförrådets tyngdpunkt för typfastigheten
Arealfördelning per åldersklass för typfastighet

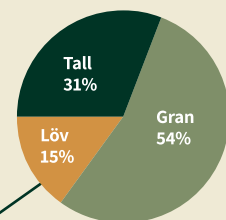
Marknadspris 30 720 kr/ha (29 280)
Avkastningsvärde 23 050 kr/ha (21 020)
Skogsindex 1,33 (1,39)

Mellannorrland

Virkesförrådets tyngdpunkt för typfastigheten
Arealfördelning per åldersklass för typfastighet

Marknadspris 48 300 kr/ha (46 200)
Avkastningsvärde 36 680 kr/ha (34 410)
Skogsindex 1,32 (1,34)

Typfastighet med 140 m³ sk/ha

VÄRDEN INOM PARANTES ANGER
SKOGSINDEX SEPTEMBER 2020.

framför allt i södra och mellersta Sverige, säger Ulrik Abelson och fortsätter:

– Pappers- och massavedsindustrin har haft det motigt ett tag, särskilt i början av pandemin då en allmän konjunkturförsvagning påverkade priserna. Men nu ser vi en ljusning då massapriserna på världsmarknaden gått upp, vilket i förlängningen ger en bättre efterfrågan på massaved. Dock brottas tidningspapperssegmentet fortfarande med stora problem, med nedläggningar av stora anläggningar i både Sverige och Finland som följd. Jag tror att vi framåt kommer att se strukturella förändringar i virkesflödet i takt med att fler pappersbruk avvecklas eller ställer om sin verksamhet från produktion av tryck- och tidningspapper till kartong och andra produkter.

”I pandemins början befarade man en försvagning av marknaden – men det har blivit helt tvärtom.”

TRENDEN MED STIGANDE skogsmarkspriser fortsätter att hålla i sig, och Ulrik Abelson konstaterar att pandemin bidragit till en glödhet fastighetsmarknad där allt fler vill investera i skog.

– När vi inte har kunnat resa, shoppa eller gå på restaurang har vi styrt våra

investeringar till bostäder, skog och andra tillgångar. Intresset för skogsfastigheter har definitivt ökat – både bland institutioner och företag som vill sprida sina risker och bland privatpersoner som söker en trygg, stabil och långsiktig investering med historiskt sett god avkastning. Vi har sett prisökningar på skogsmark under en längre tid i främst södra Sverige, och nu kommer det starkare även norrut.

Samtidigt som det finns ett stort tryck på skogsfastigheter är utbudet relativt lågt, berättar Ulrik Abelson.

– Är de fastigheter som kommer ut på öppna marknaden välskötta med tilltalande egenskaper i övrigt, som till exempel bra skogsbilvägar och goda jaktmöjligheter, blir det ofta budgivning som drar upp priserna. När det gäller bolagsskog, det vill säga skogsfastigheter som juridiska personer kan förvärva, har prisuppgången varit extra stor, särskilt på lite större objekt.

Att efterfrågan på skogsfastigheter är hög kan även förklaras med ett lågt ränteläge som gör det fördelaktigt att investera i skogen, säger Ulrik Abelson.

– Det låga ränteläget bidrar naturligtvis till investeringstrycket när det gäller fastigheter generellt, och skogsfastigheter i synnerhet. Det är gynnsamt att investera i skogsmark där man har en biologisk tillväxt som är högre än bankräntan.

Så här ett och ett halvt år senare – har det blivit den coronaeffekt ni trodde?

– I pandemins början var man orolig för hur marknaden skulle utveckla sig och man befarade en försvagning – men det har blivit helt tvärtom. Ökade fastighetspriser, nya höjningar på virkespriserna och en stark efterfrågan på skogsmark har skapat ett helt annat scenario än de flesta förväntade sig då. Sammantaget sedan september är virkesprishöjningarna, och därmed ökningen av avkastningsvärdet, högre än prisökningen på skogsmark. Det leder till att skogsindex för mars 2021 backar överlag. Nu under våren bedöms skogsmarkspriserna skjuta iväg till nya toppnoteringar samtidigt som virkespriserna har höjts med start i södra Sverige.

Vad tror du om utvecklingen framåt?

– Hur det kommer att utveckla sig framöver är såklart svårt att säga om, det mesta talar dock för att prisuppgången på skogsmark fortsätter ett tag till. Men då det är höga nivåer på både börsen och fastighetsmarknaden är fallhöjden stor om det blir en tillbakagång. Det finns alltså en risk att det kommer bli en viss justering på marknaden, men det återstår att se. 📉

B Posttidning

Avsändare
Skogssällskapet
Box 11374
404 28 Göteborg

Returadress
Skogssällskapet
Ulls väg 29 A
756 51 Uppsala

Ett enklare och rikare skogsägande

Vi hjälper dig att utveckla din skogsfastighet. Med oss som skogsförvaltare blir det enklare och mer lönsamt att äga skog.

Vill du att vi
kontaktar dig?
[skogssallskapet.se/
bli-kontaktad](https://skogssallskapet.se/bli-kontaktad)

